

Posudek na magisterskou diplomovou práci Lucie Bartošové: „Srovnání přístupu japonských a západních badatelů ke studiu lidového náboženství Koreje v první polovině 20. století“

Magisterská práce Lucie Bartošové navazuje dílčím způsobem na předchozí bakalářskou práci, protože má velmi slušný základ a potenciál. Obrovskou předností autorky je její schopnost pohybovat se stejně kompetentně v korejštině i japonštině, což je předpoklad nejen pro tuto práci, ale parametrem téměř ideálního absolventa. Poněkud chybí teoretický (religionistický) podklad, ale v tomto případě to není na škodu, neboť jde o pozitivistickou komparaci a se základními pojmy se autorka vypořádává v dostatečné míře v první části textu a dál je potřebuje minimálně. Na práci je také vidět, že se pokusila šamanismu v Koreji porozumět a pročetla reprezentativní literaturu. Cíle práce jsou vytyčené adekvátně, práce má slušnou strukturu. Ohledně historického kontextu bych možná váhala, jestli není spíše odbočkou, uvítala bych spíš výčet japonských aktivit v oblasti vědy (výzkumné společnosti a organizace, resp. oblasti vědeckého zájmu, bez ohledu na asimilační snahy). Přechod k důvodům zkoumání šamanismu je však poměrně plynulý se zajímavými argumentacemi, podloženými zdroji, takže jde jen o marginální připomínku.

Následující částí tvoří jádro práce: na vybraném vzorku misionářských spisů a studií japonských z koloniální doby si vytyčuje sérii otázek, které zodpovídá podle toho, jak je jednotlivé publikace a jejich tvůrci předkládají. Výběr spisů západních misionářů není ideální, nicméně je to volba. (Asi bych zde nesouhlasila s charakteristikou Allena Clarka, podle mého názoru byly všechny jeho práce i průprava na relativně vysoké úrovni.) V těchto klíčových kapitolkách překládá Lucie Bartošová jeden po druhém v šesti podobách charakteristiky zásadních aspektů šamanismu tak, jak je tyto autoři pojmají. O výběru aspektů není sporu, definice náboženství, jeho představitelů, rituálů a performance, pantheonu ad., jsou úhelné kameny každého pohledu (samozřejmě mimo dogma). Zde bych očekávala komentáře nebo zpřesňující poznámky, ne vždy totiž vím, zda autorka pochopila, co mají autoři studií na mysli (např. 33 – ví, kdo je to Čirisan sōngmo? A kdo mají být ti „další“? Koni, na kterém je bůh vyprovázen ven, se říká *sangma* (上馬), 63 – není to nepochopení? Nestojí to za otazník?)

Podle mého jsou zvolené kategorie vhodné, i když mnohdy nelze víc, než konstatovat. V podstatě se tak velmi záhy rýsují dva narativy – „cizí“ a „znakový“. Západní knihy musí vždy hledat adekvátní terminologii pro své čtenáře (a misionářské knihy byly psány pro nepoučené čtenáře křesťanského světa), takže volí důvěrné srozumitelné pojmy vycházející z křesťanské tradice. Můžeme pak namítnout, že všechny jsou přibližné a nepřesné, což je ovšem stejně hloupé, jako označit druhou stranu za přesnou proto, že opíše znakovou podobu pojmu. Mnohé citace jsou nesmírně zajímavé, otázkou je, zda je popis autentický, a pokud ano, nakolik autoři rozuměli procesu rituálu, jazyku, kdo jim obsah zprostředkoval, na co se zaměřili. Závěrečné části jsou také vhodné a z mé strany bez vážných připomínek, škoda jen, že zhodnocení koloniálního výzkumu šamanismu se bohužel soustřeďuje pouze na pohledy po roce 2000 a poměrně úzce, i když i to je cenné.

I když se domnívám, že každý autor má právo na interpretaci, ráda bych toto privilegium vztáhla i na tento posudek a přidala otazníky k některým formulacím, nebo dala návrhy na jinou. Tato pasáž je podkladem pro diskusi při obhajobě.

- Když se autorka pozastavuje, že se autoři nezabývají podrobně věštěním, čtením z tváře apod., je to podle mého proto, že chápou tyto činnosti jako nenáboženské, tím pádem je pomíjejí správně. (63)
- Problém u každého lidového pantheonu je v tom, že se nedá popsat jinak než jako souhrn, jako množinu všech těch božstev, která si šamanky jako soukromé osoby chovaly v domech, proto je nemožné vytvořit nějaký reprezentativní. Obávám se dále, že ve všech publikacích je pantheon míšením dvou kategorií – uctívaných božstev, šamance pomocných, a božstev/démonů, které je třeba vyhnat. Jsou démoni soukromým pantheonem šamank? Tj. mají své soukromé demony, specializaci na demony?
- Výklad pohledu na šamanky nemůže být nikdy systematický a úplný, protože společnost byla pokrytecká a nikdy nemohla přiznat reálnou roli a potřebu šamank, natož aby ji poznali cizinci: ti ji mohli poznat jen náhodou. Souhlasíte, že se tyto projevy nedají popsat? K čemu pak tyhle celkové pohledy jsou?
- K argumentu o ekonomickém podryvání společnosti šamankami a jejich vztahu ke *kje* jen zpřesňuji, že *kje* byly po celou dobu své existence od 16. století většinou mužské, uvedené bude spíš výjimkou nebo účelovou fámou (23).
- Autorka správně chápe západní autory jako ty, kdož jsou vůči šamanismu (a dalším religiozním projevům v Koreji) zaujatí a považují Korejce za divochy. Japonský pohled je oproti tomu téměř „vědecký“. Je to doporučení pohled?

- K některým termínům: *mugjo* (zde je *kjo* ve smyslu doktrína), *musok* (*sok* jako tradice), místo rodinný šaman raději dědičný (45), místo nástroje raději rekvizity (jinak zavádějící) atd.
- Obecně mi scházejí poznámky: na mnoha místech by mohly upřesnit, co tím citované knihy asi míní – tj. projevít znalost –, anebo autory opravit.
- Maličko pokulhává stylistika (velmi mnoho anglicismů, neobratností), najdeme i gramatické chyby, ovšem nic nadměrného anebo výjimečného.

Práce je bezpochyby na žádoucí úrovni ve všech parametrech, v kontextu prací obhájených na koreanistice v mnoha aspektech nadstandardní. Některé části bych navrhovala dočistit, doargumentovat a časopisecky publikovat, nebo přednést na některém speciálně zaměřeném workshopu. Z uvedeného vyplývá, že práci **doporučuji k obhajobě**.

Navrhované hodnocení: **výborně**

V Praze, 21.1. 2021

Doc. Miriam Löwentainová, oponent

Témata k obhajobě: 1: Je šamanský pantheon v raném 20. století spíš otevřený, nebo se šamanky sebezáchovně uzavírají směrem k jednotě/tradici? 2: Jak závažné místo zaujímal výzkum korejského šamanismu v kontextu koloniální doby?